

*Maria Magdalena Nowakowska*¹

 <http://orcid.org/0000-0001-9574-3357>

Z EKOLOGIĄ NA TY W WYBRANYCH PODRĘCZNIKACH DO NAUKI JĘZYKA PÓLSKIEGO JAKO OBCEGO

Streszczenie: Artykuł stara się odpowiedzieć na pytanie, w jakim stopniu zagadnienia ekologiczne zostały uwzględnione w wybranych podręcznikach ogólnych do nauki języka polskiego jako obcego na poziomach A1–B2. Pod tym kątem dokonano przeglądu owych podręczników, wydanych zarówno przed wprowadzeniem systemu certyfikacji jppo, jak i po nim, oraz omówiono sposoby ewentualnego prezentowania w nich tematów z szeroko rozumianej ekologii. Przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, iż tematyka ekologiczna jest szerzej podejmowana w badanych materiałach dydaktycznych dopiero po 2003 roku, czyli po wprowadzaniu jej do *Standardów wymagań egzaminacyjnych*, opracowanych przez Państwową Komisję Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego, wydanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu właśnie w roku 2003. Zwykle poświęca się jej całe oddzielne lekcje, dając możliwość wyboru stanowiska wobec działań proekologicznych. Warto podkreślić, że coraz częściej stosunek do tych działań bywa z góry narzucany.

Słowa kluczowe: ekologia, podręczniki do nauczania jppo, język polski jako obcy, eko(glotto)dydaktyka, glottodydaktyka

ECOLOGICAL ISSUES IN SELECTED TEXTBOOKS FOR TEACHING POLISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Abstract: The article attempts to shed light on the extent to which ecological issues have been incorporated into selected general textbooks for learning Polish as a foreign language at levels A1–B2. In this regard, a review of these textbooks, published both before and after the

¹ mariamagdalena.nowakowska@uni.lodz.pl, Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Zakład Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej, Instytut Filologii Polskiej i Logopedii, ul. Pomorska 171/173, 90-236 Łódź.

introduction of the Polish as a foreign language certification system, is conducted, and the potential ways in which ecological topics, in the broad sense of the term, may be presented in them are discussed. The analysis carried out suggests that ecological topics are more broadly discussed in the teaching materials studied after 2003, which coincides with the introduction of the *Examination Requirements Standards*, developed by the State Commission for the Certification of Proficiency in Polish as a Foreign Language and issued by the Ministry of National Education and Sport in 2003. It appears that whole separate lessons are devoted to this topic, which provides an opportunity to choose a stance towards pro-environmental activities. It is also worth noting that there is a growing tendency for attitudes towards these activities to be imposed from above.

Keywords: ecology, jpjo textbooks, Polish as a foreign language, eco(glotto)didactics, glottodidactics, didactics of Polish as a foreign language

1. WPROWADZENIE

Początki ekologii sięgają czasów starożytnych; pierwsze znane opisy zależności między organizmami żywymi i otaczającym je środowiskiem pochodzą z dzieł greckiego uczonego i filozofa Teofrasta z Eresos z IV w. p.n.e. Ale sam termin „ekologia” wprowadził dopiero w 1866 roku niemiecki biolog i ewolucjonista Ernst Haeckel, by określić badania nad zwierzętami i ich relacjami z otaczającym światem nieorganicznym i organicznym. Dziś to nauka interdyscyplinarna, co do przedmiotu której trwa spór pomiędzy naukowcami. Jedni bowiem uważają, że przedmiotem ekologii powinny być relacje między rzeczywistością biotyczną (organizmy żywe) a abiotyczną (nieożywiona część ekosystemu), inni natomiast rozszerzają jej zakres na tak zwany wymiar aplikacyjny (tzw. ekologia stosowana). W konsekwencji dla jednych jest to nauka biologiczna, dla innych geograficzna, a jeszcze inni poszerzają ją o problematykę ochrony środowiska (ekologizm).

Z powodu tak różnorodnych podejść i poglądów można spotkać różne definicje ekologii. Niniejszy artykuł nie dotyczy jednak ekologii jako takiej, ale jej obecności w procesie nauczania jpjo, a zatem wspomnianych definicji nie szukano ani w pracach z zakresu biologii, ani geografii. Termin *ekologia* używany bywa bowiem na co dzień w szerokim, czasami nieprecyzyjnym kontekście znaczeniowym i jest odnoszony nie do ekologii jako nauki, ale do sozologii, czyli nauki o ochronie środowiska lub do samej ochrony środowiska, niekiedy do ekozofii (filozofia ekologiczna), a czasami do działalności społecznej czy artystycznej². W związku z tym odpowiedzi na pytanie, czym jest „ekologia”, szukano w internetowym *Wielkim słowniku języka polskiego*, który rozróżnia dwa znaczenia tego leksemu. Pierwsze to „dziedzina biologii badająca związek

² Wikipedia, hasło: *ekologia* [dostęp: 16.04.2023].

między życiem ludzi, zwierząt i roślin a ich środowiskiem” i drugie: „działania propagujące ochronę środowiska oraz styl życia zgodny z naturą”³. Podobnie ekologię definiuje internetowy *Słownik języka polskiego PWN*: „dziedzina biologii badająca organizmy w ich środowiskach” i „działania propagujące ochronę środowiska”⁴. Niniejszy artykuł dotyczy ekologii w znaczeniu drugim, czyli działania propagującego ochronę środowiska i stylu życia zgodnego z naturą, w wybranych podręcznikach do nauki jpjo, a przedmiotem uwagi jest odpowiedź na pytanie, w jakim stopniu wybrane podręczniki do nauki jpjo uwzględniają tematykę ekologiczną i jak ją prezentują.

Problematyka ekologiczna w nauczaniu jpjo dopiero od niedawna zaczęła wzbudzać zainteresowanie badaczy. Nieliczne publikacje na ten temat pochodzą z „Postscriptum Polonistycznego” z roku 2021, nr 2(28)⁵ i są efektem projektu, przygotowywanego pod kierownictwem Wioletty Hajduk-Gawron, która też jest autorką zamieszczonego w tymże piśmie artykułu *Treści proekologiczne w glottodydaktyce polonistycznej na podstawie podręczników i badań ankietowych* (Hajduk-Gawron 2021). Z kolei Gabriela Olchowa zajęła się opracowaniem pod kątem zagrożeń klimatycznych podręczników na poziomie A1–A2 z serii *Hurra!!! Po polsku i Polski krok po kroku* (Olchowa 2021).

2. EKOLOGIA W STANDARDACH WYMAGAŃ EGZAMINACYJNYCH I PROGRAMACH NAUCZANIA JPJO

Tematyka związana z ekologią została wzięta pod uwagę w *Standardach wymagań egzaminacyjnych*, opracowanych przez Państwową Komisję ds. Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego, wydanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu w roku 2003. Ponieważ wyróżnione w nich poziomy to: podstawowy, średni i zaawansowany, konieczne było szczegółowsze opracowanie tematyki – odpowiednie dla wszystkich poziomów, czyli od A1 do C2 – które zostało opublikowane w *Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie egzaminów z języka polskiego jako obcego z 26 lutego 2016 r. (Rozporządzenie... 2016)*. Wcześniej podobne zróżnicowanie tematyczne zostało zaprezentowane w *Programach nauczania języka polskiego jako obcego. Poziomy A1–C2* przygotowanych przez zespół pod

³ <https://wsjp.pl/haslo/podglad/6978/ekologia> [dostęp: 16.04.2023].

⁴ <https://sjp.pwn.pl/szukaj/ekologia.html> [dostęp: 16.04.2023].

⁵ W czasie przygotowywania artykułu do druku ukazał się kolejny numer „Postscriptum Polonistycznego” (2023, 1 (31)), poświęcony głównie eko(glotto)dydaktyce w czasach antropocentryzmu.

redakcją Iwony Janowskiej w roku 2011 w oparciu o dotychczasowe publikacje programów, prac nawiązujących do certyfikacji znajomości jpjo (*Standardy wymogów...*), pozycji z zakresu glottodydaktyki (*Programy...* 2011, s. 11).

W obu publikacjach brak oddzielnego tematu w postaci ekologii – jest natomiast temat środowiska naturalnego. I tak w *Programach* na poziomie A1 wyróżnione zostały pory roku wraz z pogodą oraz podstawowe nazwy roślin i zwierząt (*Programy*, s. 18), natomiast w *Rozporządzeniu* są tylko pogoda i pory roku. Dla poziomu A2 w punkcie tematycznym „środowisko naturalne” w *Programach* znalazły się: klimat, pory roku, pogoda, krajobrazy, podstawowe nazwy zwierząt i roślin (s. 46), zaś w *Rozporządzeniu* ministerialnym: podstawowe nazwy roślin, podstawowe nazwy zwierząt, elementy krajobrazu, pogoda, pory roku. Na poziomie B1 tematyka środowiska naturalnego powinna dotyczyć wg *Programów*: klimatu, pór roku, pogody, krajobrazów, świata roślin i zwierząt, ochrony przyrody (s. 77), *Rozporządzenie* zaś w tym samym zakresie wyróżnia: rośliny, zwierzęta, elementy krajobrazu, pogodę, pory roku, ochronę przyrody, ekologię, klimat. Tematyka środowiska naturalnego na poziomie B2 wg *Programów* obejmuje: klimat, pory roku, pogodę; krajobrazy; świat roślin i zwierząt; ochronę przyrody; problemy ekologiczne (s. 112), natomiast wg *Rozporządzenia* są to: rośliny; zwierzęta domowe i dzikie; elementy krajobrazu; pogoda, pory roku, klimat; problemy ekologiczne. Na poziomie C1 *Programy* w obowiązującym zakresie tematycznym wymieniają: klimat, pory roku, pogodę; krajobrazy; świat roślin i zwierząt; ochronę przyrody; problemy ekologiczne; kłęski żywiołowe (s. 147). Z kolei *Rozporządzenie* wyszczególnia: rośliny; zwierzęta domowe, dzikie; elementy krajobrazu; pogodę, pory roku, klimat; kłęski żywiołowe; zagadnienia i problemy ekologiczne. Na ostatnim poziomie C2 w *Programach* tematyka związana ze środowiskiem naturalnym obejmuje: klimat, pory roku, pogodę; krajobrazy; świat roślin i zwierząt; ochronę przyrody; problemy ekologiczne; kłęski żywiołowe, a zatem powiela tematy wyszczególnione na poziomie C1. W *Rozporządzeniu* na tym poziomie i w tym samym zakresie tematycznym wymieniono: rośliny; zwierzęta domowe i dzikie; elementy krajobrazu; pogodę, pory roku, klimat; kłęski żywiołowe; zagadnienia i problemy ekologiczne (np. rabunkowa gospodarka lasami, zagrożone gatunki roślin i zwierząt).

Tabela 1. Porównanie tematyki z zakresu środowiska naturalnego

Poziom	<i>Programy nauczania języka polskiego jako obcego. Poziomy A1–C2 (Janowska 2011)</i>	<i>Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie egzaminów z języka polskiego jako obcego (Rozporządzenie 2016)</i>
A1	1. pory roku, pogoda, 2. podstawowe nazwy roślin i zwierząt.	1. pogoda, 2. pory roku.

A2	<ol style="list-style-type: none"> 1. klimat, pory roku, pogoda, 2. krajobrazy, podstawowe nazwy zwierząt i roślin. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. podstawowe nazwy roślin, 2. podstawowe nazwy zwierząt domowych, 3. elementy krajobrazu, 4. pogoda, 5. pory roku.
B1	<ol style="list-style-type: none"> 1. klimat, pory roku, pogoda, 2. krajobrazy, 3. świat roślin i zwierząt, 4. ochrona przyrody. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. rośliny, 2. zwierzęta domowe, 3. elementy krajobrazu, 4. pogoda, 5. pory roku, 6. klimat.
B2	<ol style="list-style-type: none"> 1. klimat, pory roku, pogoda, 2. krajobrazy, 3. świat roślin i zwierząt, 4. ochrona przyrody, 5. problemy ekologiczne. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. rośliny, 2. zwierzęta domowe i dzikie, 3. elementy krajobrazu, 4. pogoda, pory roku, klimat, 5. problemy ekologiczne.
C1	<ol style="list-style-type: none"> 1. klimat, pory roku, pogoda, 2. krajobrazy, 3. świat roślin i zwierząt, 4. ochrona przyrody, 5. problemy ekologiczne, 6. kłęski żywiołowe. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. rośliny, 2. zwierzęta domowe, dzikie, 3. elementy krajobrazu, 4. pogoda, pory roku, klimat, 5. kłęski żywiołowe, 6. zagadnienia i problemy ekologiczne.
C2	<ol style="list-style-type: none"> 1. klimat, pory roku, pogoda, 2. krajobrazy, 3. świat roślin i zwierząt, 4. ochrona przyrody, 5. problemy ekologiczne, 6. kłęski żywiołowe. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. rośliny, 2. zwierzęta domowe i dzikie, 3. elementy krajobrazu, 4. pogoda, pory roku, klimat, 5. kłęski żywiołowe, 6. zagadnienia i problemy ekologiczne (np. rabunkowa gospodarka lasami, zagrożone gatunki roślin i zwierząt).

Źródło: opracowanie własne

Tematyka ekologii może być oczywiście poruszana na zajęciach z jpjo także w ramach omawiania innych zagadnień programowych, np. przy okazji sportu, mieszkania, czasu wolnego itp.

Przyjrzyjmy się zatem, jak tematy związane z ekologią są prezentowane w wybranych podręcznikach do nauki jpjo, pochodzących z różnych okresów i przeznaczonych dla odbiorców o różnych poziomach biegłości językowej.

Przeglądając starsze podręczniki ogólne na poziomie progowym (czyli wg standardów europejskich A1, A2, B1), np. Władysława Miodunki *Cześć, jak się*

masz (wydawany od roku 1993, po wprowadzeniu certyfikacji jppo podzielony na dwie części *Spotkajmy się w Polsce* dla poziomu A1 i *Spotkajmy się w Europie* dla A2), zauważyć można brak tematyki ekologicznej. W lekcji 7., w ramach części *Warto zapamiętać te słowa!* w zupełnym oderwaniu od reszty znalazła się tylko niewielka tablica z rysunkami, przedstawiająca różne pory roku i związaną z nimi pogodę, natomiast w lekcji 13. – niespodziewanie – podobna tablica prezentuje rysunki przedstawiające i nazywające wybrane rośliny oraz zwierzęta.

Tematyka środowiska naturalnego jest też pomijana w podręczniku na poziomie progowym (A1, A2, B1) Marty Pančíkovej i Wiesława T. Stefańczyka *Po tamtej stronie Tatr* – pierwsze wydanie pochodzi z roku 1998, drugie (trochę poprawione) z roku 2003.

Brak zainteresowania tematyką ochrony środowiska widać w podręczniku Ewy Lipińskiej i Elżbiety G. Dąbskiej *Kiedyś wrócisz tu*, wydanym po raz pierwszy w roku 1997. Ten podręcznik, podobnie jak praca Miodunki, został później podzielony na dwie części: *I Gdzie nadwiślański brzeg* (B2) i *II By szukać swoich dróg i gwiazd* (C1), w których niektóre teksty zostały uaktualnione, inne pominięte. Z interesujących nas zagadnień tylko w ostatniej, 15. lekcji wydania całościowego, a 8. lekcji II części wydania dwutomowego, poruszona została tematyka zwierząt i stosunku ludzi do nich. W wydaniu pierwszym opublikowano m.in. teksty o zabijaniu zwierząt w okresie ochronnym i o zabitych łabędziach, o które wcześniej dbali krakowianie, co w wydaniu dwutomowym zostało zastąpione innymi – już o zupełnie innym charakterze (np. tekst o róży). W obu wydaniach zostały zaprezentowane natomiast teksty: odwołujący się do słów Krystyny Sienkiewicz, wielkiej aktorki i miłośniczki zwierząt, iż *należy dbać o to, co się oswoiło, gdyż zwierzęta mają prawo do obrony* (Dąbska, Lipińska 1997, s. 292; Dąbska, Lipińska 2017, s. 237), oraz tekst główny *Bracia mniejsi* autorstwa Jerzego Waldorffa (Dąbska, Lipińska 1997, s. 294; Dąbska, Lipińska 2017, s. 247), prezentujący psa jako przyjaciela, członka rodziny, kogoś wyjątkowego.

W innym podręczniku Lipińskiej, tym razem dla stopnia progowego (B1), zatytułowanym *Z polskim na ty* z roku 2004 znalazły się tylko materiały o pogodzie (Lipińska 2004, s. 219) i porach roku (Lipińska 2004, s. 225); brak w nim jakichkolwiek wzmianek na temat ochrony środowiska czy zwierząt.

Godny uwagi z punktu widzenia ekologii jest wydany w roku 2001, czyli jeszcze przed wprowadzeniem systemu certyfikacji i związanymi z nim wymogami, podręcznik *Oto polska mowa* Piotra Lewińskiego, przeznaczony dla odbiorców średniozaawansowanych. Pojawia się tam rozdział zatytułowany *Zwierzęta* (Lewiński 2001, s. 159–170), a w nim jako materiał mający stanowić inspirację do mówienia jest prezentowany tekst o małpach człekokształtnych w badaniach medycznych (jednoznacznie uznający opisywane szympansy za ofiary). Tu znajduje się też propozycja rozmowy z koleżankami i kolegami na

temat zwierząt w cyrku, instytucji zoo, hodowli zwierząt z przeznaczeniem np. na futra, polowania oraz kłusownictwa. Kolejne ćwiczenie dotyczy opracowania materiału, mającego na celu podjęcie decyzji o ochronie wybranych zagrożonych gatunków, równoznacznej z decyzją o wyginięciu innych. Kolejna lekcja, nosząca tytuł *Środowisko naturalne* (Lewiński 2001, s. 171–178), przynosi zadania związane z rozumieniem tekstu, mówieniem – wszystkie tematycznie związane z ochroną środowiska naturalnego, np. wycince lasów tropikalnych, dziurze ozonowej, awarii elektrowni atomowych itp. – a na końcu psychotest na temat *Czy jesteś uświadomiony ekologicznie?*, w którym pytania dotyczą np. segregacji śmieci, pakowania zakupów itp.

Podręcznikami do nauczania jpjo o charakterze ogólnym są też te, które wchodzi w skład popularnych serii *Hurra!!! Po polsku* Wydawnictwa Prolog i *Polski, krok po kroku* Wydawnictwa Glossa. *Hurra!!! Po polsku* to pierwsza na rynku seria podręczników do nauczania języka polskiego jako obcego, przygotowująca od podstaw do egzaminu certyfikatowego na poziomie B1, wydana przez Wydawnictwo Prolog. Dwie pierwsze części tych podręczników miały swoje pierwsze wydanie w roku 2002, potem było kilka kolejnych, a w roku 2020 wydano ich nową edycję, w której treści zostały zaktualizowane i rozbudowane. Do podręczników dołączono filmy do każdej lekcji i aplikację na telefon, mającą ułatwić uczenie się języka oraz korzystanie z owych publikacji. Seria powstała w ramach projektu UE Lingua 2 w programie Socrates w oparciu o *Europejski System Kształcenia Językowego* i standardy wymagań egzaminacyjnych. W związku z tym należało się spodziewać, że zgodnie z tym systemem są w niej zamieszczone treści dotyczące ekologii i ochrony środowiska. W *Hurra!!! Po Polsku 1* Anety Szymkiewicz i Małgorzaty Małolepszej (2002) tematyka związana ze środowiskiem naturalnym została poruszona przy okazji lekcji 15. *Wszystko mnie boli* (Szymkiewicz, Małolepsza 2020, s. 122–129), w której zostały zaprezentowane podstawowe informacje o pogodzie i porach roku, a fragment jednego z tekstów, który trzeba dopasować do obrazków, brzmi: *W tym roku lato jest gorące. Kto wie, może to rezultat dziury ozonowej?* Tylko tyle i aż tyle. W *Hurra!!! Po polsku 2* Agnieszki Burkat i Agnieszki Jasińskiej, w podręczniku studenta, interesujące nas treści znajdują się w lekcji 7. zatytułowanej *Wieś i przyroda* (Burkat, Jasińska 2002, s. 52–61). Zamieszczony w niej materiał pozwala studentowi nabyć umiejętności opowiadania o środowisku naturalnym i opisywania życia na wsi (*Na wsi zdrowiej*), a także argumentowania, dlaczego życie w mieście jest niezdrowe (*Życie w mieście to koszmar*). W zamieszczonym tekście mowa jest o zanieczyszczeniu środowiska naturalnego, o czym alarmują lekarze, którzy stwierdzają, że coraz więcej dzieci i dorosłych cierpi na alergie, choroby serca i dróg oddechowych. Jest też polecenie skonstruowania wypowiedzi na temat: *Czy ochrona środowiska naturalnego to dla Pana/Pani ważny problem? Proszę przekonać*

kolegę/koleżankę, że warto lub nie warto: żyć ekologicznie, segregować śmieci, działać w organizacjach ekologicznych, być wegetarianinem, mieszkać na wsi. W trzeciej części serii *W Hurra!!! Po polsku 3* (Burkat i in. 2002), przeznaczonej dla poziomu B1, autorstwa Burkat, Jasińskiej, Małolepszej i Szymkiewicz, znajduje się lekcja 14. (s. 118–125), całkowicie poświęcona środowisku naturalnemu, zatytułowana *W zgodzie z naturą*, na podstawie której prezentowane są sposoby wyrażania po polsku aprobaty lub dezaprobaty oraz protestu. W lekcji tej wszystkie sprawności są ćwiczone za pomocą tekstów i zadań dotyczących zagadnień ekologicznych.

Seria materiałów *Polski, krok po kroku* również stanowi kompleksową pomoc dydaktyczną zarówno dla uczących się języka polskiego, jak i ich nauczycieli. Została wydana przez Wydawnictwo Glossa, które – podobnie jak Prolog – prowadzi w Krakowie szkołę językową, ale specjalizującą się w nauczaniu języka polskiego jako obcego. W pozycji *Polski, krok po kroku 1* Iwony Stempek, Anny Stelmach, Sylwii Dawidek i Anety Szymkiewicz (Stempek i in. 2012) odniesień do ekologii brak, ale już druga część zawiera lekcję 18. *Królestwo zwierząt* (Stempek, Stelmach 2012, s. 120–125), w której wprowadza się nazwy zwierząt zarówno domowych, jak i dzikich, zaś lekcja 19. *Zielono mi* (Stempek, Stelmach 2012, s. 125–131) jest całkowicie poświęcona tematyce ekologicznej. Warto podkreślić, że mowa w niej zarówno o zagrożeniach globalnych – emisji dwutlenku węgla, globalnym ociepleniu, odnawialnych źródłach energii, jak i o codziennych działaniach proekologicznych – segregacji śmieci.

Analizie został też poddany podręcznik Agnieszki Madei i Barbary Morcinek *Polski mniej obcy* (Madeja, Morcinek 2007) dla średniozaawansowanych. I tu cała jedna lekcja, zatytułowana *Świat wokół nas* (Madeja, Morcinek 2007, s. 88–92), dotyczy środowiska naturalnego i jego zagrożeń. Ponieważ podręcznik jest tak skonstruowany, iż każda jednostka lekcyjna zbudowana jest z części odpowiadających poszczególnym sprawnościom – mówienie, rozumienie ze słuchu, rozumienie tekstu pisanego, gramatyka, pisanie – wszystkie one dotyczą ekologii.

Problematyka ekologiczna jest bardzo dobrze zaprezentowana w podręczniku *Język polski bez granic. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego dla szkół ukraińskich, klasa VIII*, autorstwa Kamili Kwiatkowskiej, Magdaleny Rumińskiej i Marii Maćkowicz (Kwiatkowska i in. 2020). Nie ogranicza się w nim bowiem tylko do opisu pór roku i pogody, którym to autorki poświęciły całą odrębną lekcję 6., zatytułowaną *Zimno, zimniej... zima* (Kwiatkowska i in. 2020, s. 71–85), ale pokazuje też dobre strony życia wiejskiego – lekcja 5. *Na wsi* (Kwiatkowska i in. 2020, s. 58–70). Warto podkreślić, że wspomnianych tematów dotyczą prawie wszystkie zawarte w poszczególnych lekcjach ćwiczenia – zarówno leksykalne, jak i gramatyczne, doskonalące rozumienie tekstów pisanych i słuchanych, jak i ćwiczeń rozwijających sprawność mówienia.

Podobnie jest z lekcją 10. *Dostałem psa* (Kwiatkowska i in. 2020, s. 123–134), w której głównym tematem tekstów i różnego rodzaju ćwiczeń są zwierzęta, nie tylko domowe. W lekcji tej ponadto podkreśla się, że zwierząt nie wolno porzucać, i zwraca uwagę na los tych schroniskowych, które warto adoptować. Najważniejsza jednak z punktu widzenia ekologii jest lekcja 7., zatytułowana *Czy jesteś eko?* (Kwiatkowska i in. 2020, s. 86–100), stanowiąca kwintesencję zagadnień ekologicznych – mowa w niej nie tylko o potrzebie segregacji śmieci, ale i o innych drobnych działaniach na rzecz naszej wspólnej planety, np. wyłączaniu światła, zabieraniu na zakupy własnych toreb, oszczędzaniu wody, zbieraniu makulatury itp. – a przy okazji pokazuje użycie form gramatycznych, np. trybu rozkazującego.

3. PODSUMOWANIE

Z powyższego przeglądu wynika, że zagadnienia ekologiczne nie były tematem szczególnego zainteresowania autorów starszych polskich podręczników do nauczania jpjo. Zmieniło się to w związku z zagrożeniami klimatycznymi, o których coraz głośniej w ostatnich czasach, w wyniku czego zapewne po wprowadzeniu systemu certyfikacyjnego ekologia i jej problematyka zostały uwzględnione w *Standardach wymagań egzaminacyjnych*. Treści związane ze środowiskiem naturalnym są dzięki obowiązującym na poszczególnych poziomach nauczania blokom tematycznym wprowadzane na poziomach A1 i A2, natomiast zagadnienia ekologii, rozumianej jako ochrona środowiska i styl życia zgodny z naturą, pojawiają się na poziomie B1. W podręcznikach wydanych po roku 2003 tej tematyce poświęca się zwykle całe oddzielne lekcje. W większości podręczników daje się też możliwość wyboru stanowiska wobec działań proekologicznych, tylko w podręcznikach *Polski, krok po kroku* oraz *Język polski bez granic* stosunek do tych działań jest z góry narzucony. I chyba tak powinno być, bowiem w dzisiejszych czasach, w sytuacji zagrożenia całej planety, nie ma czasu na dyskusje, czy jest się za, czy przeciw takowym działaniom.

Problematyka ochrony środowiska dotyka nas codziennie, zatem warto jej poświęcić czas także na lekcjach jpjo, wykorzystując nie tylko lekcje podręcznikowe, ale także przygotowując aktualne materiały własne na ten temat. Chcąc chronić nasz wspólny dom, czyli naszą planetę, należy propagować postawy proekologiczne, co można robić nie tylko poprzez przeprowadzanie specjalnych lekcji, ale także przy wielu innych okazjach, np. przy omawianiu codziennych czynności, jedzenia, zakupów itp.

BIBLIOGRAFIA

- Burkat A., Jasińska A., 2002, *Hurra!!! Po polsku 2*, Kraków.
- Dixon A., Jasińska A., 2020, *Hurra!!! Po polsku 2*, Kraków.
- Hajduk-Gawron W., 2021, *Treści proekologiczne w glottodydaktyce polonistycznej na podstawie podręczników i badań ankietowych*, w: R. Cudak, J. Tambor i in. (red.), „Postscriptum Polonistyczne”, 2 (28), s. 1–24. https://doi.org/10.31261/PS_P.2021.28.04
- Janowska I., Lipińska E., Rabej A., Seretny A., Turek P. (red.), 2011, *Programy nauczania języka polskiego jako obcego. Poziomy A1–C2*, Kraków.
- Kwiatkowska K., Rumińska M., Maćkiewicz M., 2020, *Język polski bez granic. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego dla szkół ukraińskich, klasa VIII*, Lublin.
- Lewiński P., 2001, *Oto polska mowa*, Wrocław.
- Lipińska E., Dąbska E.G., 1997, *Kiedyś wrócisz tu*, Kraków.
- Lipińska E., Dąbska E.G., 2017, *Kiedyś wrócisz tu, cz. I: Gdzie nadwiślański brzeg*, Kraków.
- Lipińska E., Dąbska E.G., 2017, *Kiedyś wrócisz tu, cz. II: By szukać swoich dróg i gwiazd*, Kraków.
- Madeja A., Morcinek B., 2007, *Polski mniej obcy*, Katowice.
- Małolepsza M., Szymkiewicz A., 2002, *Hurra!!! Po polsku 1*, Wydawnictwo Prolog.
- Małolepsza M., Szymkiewicz A., 2020, *Hurra!!! Po polsku 1*, Wydawnictwo Prolog.
- Miodunka W., 1993, *Cześć, jak się masz?*, Kraków.
- Miodunka W., 2006, *Cześć, jak się masz? Spotkajmy się w Polsce*, Kraków.
- Miodunka W., 2006, *Cześć, jak się masz? Spotkajmy się w Europie*, Kraków.
- Olchowa G., 2021, *Edukacja klimatyczna w podręcznikach do nauczania języka polskiego jako obcego dla poziomu A2*, w: R. Cudak, J. Tambor i in. (red.), „Postscriptum Polonistyczne”, 2 (28), s. 1–12. https://doi.org/10.31261/PS_P.2021.28.03
- Pančíková M., Stefańczyk W., 2003, *Po drugiej stronie Tatr*, Kraków.
- Państwowe egzaminy certyfikacyjne z języka polskiego. Standardy wymagań egzaminacyjnych, 2003, MENiS.
- „Postscriptum Polonistyczne”, 2023, nr 1 (31).
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 lutego 2016 r. w sprawie egzaminów z języka polskiego jako obcego, 2016, <https://www.infor.pl/akt-prawny/DZU.2016.061.0000405.rozporzadzenie-ministra-nauki-i-szkolnictwa-wyzszezo-w-sprawie-egzaminow-z-jezyka-polskiego-jako-obcego.html>, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2016000405/O/D20160405.pdf> [16.04.2023].
- Słownik języka polskiego PWN, <http://sjp.pwn.pl> [16.04.2023].
- Stemppek I., Stelmach A., 2013, *Polski, krok po kroku 2*, Kraków.
- Stemppek I., Stelmach A., Dawidek S., Szymkiewicz A., 2012, *Polski, krok po kroku 1*, Kraków.
- Wielki słownik języka polskiego, <http://wsjp.pl/> [16.04.2023].
- Wikipedia, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Ekologia>, hasło: *ekologia* [16.04.2023].